

Vyzýváme vládu ČR, Poslaneckou sněmovnu a Senát Parlamentu ČR k zavedení zálohování nápojových PET lahví a plechovek.

Květen, 2019 - Aktuálně předložený návrh zákona o obalech neumožňuje zavedení systému záloh na jednorázové nápojové obaly, jako jsou PET lahve a plechovky. Žádáme o doplnění návrhu o standardní pravidla po vzoru řady evropských zemí, které díky zálohovému systému již nyní plní nové evropské recyklační cíle. Zálohování vnímáme jako důležité opatření pro zlepšení životního prostředí a omezení plýtvání surovinami, které posune Českou republiku blíže k čistší přírodě a cirkulární ekonomice.

Proč podporujeme zavedení zálohování v ČR?

1. Účinné snížení litteringu – nezákonně pohozených odpadků v prostředí

PET lahve a plechovky jsou kolem silnic, chodníků, v lesích, v parcích, na ulicích, na březích vodních toků, zkrátka všude, kde má přístup člověk. Podrobná studie volně pohozených odpadků v České republice (2007) prokázala, že 77 % objemu odhozených nápojových obalů byly PET lahve. Ty také tvořily celkem 30 % hmotnosti všech nalezených odpadků (Příbylová & Štejska, 2007). Na Slovensku kolem analyzovaných úseků silnic bylo naměřených průměrně až 600 l nápojových PET lahví na každý kilometr. Zálohování prokazatelně snižuje odhazování nápojových obalů až o 95 %, což se zásadně projeví na snížení znečišťování životního prostředí a přírody i nákladů měst na úklid veřejných prostranství.

2. Zálohový systém by byl o třetinu šetrnější k životnímu prostředí než ten stávající.

Ze studie VŠCHT (2018), která posuzovala životní cyklus systému stávajícího a zálohového systému, vyšlo najevo, že zavedení zálohového systému by vedlo k poklesu environmentálních dopadů souvisejících s transportem, balením nápojů a jejich následným využitím o 28 %.

3. Vysbírání se více čistší suroviny a přiblížíme se k cirkulární ekonomice

Systémy zálohování v EU běžně dosahují účinnosti sběru přes 90 %, přičemž např. zálohování v Německu dosahuje dlouhodobě 98,5 %. Znamená to, že téměř žádné lahve a plechovky již nekončí ve směsném odpadu nebo v přírodě.

Takto získaný čistý materiál umožňuje plnohodnotnou opakovanou recyklaci s vysokou přidanou hodnotou, zejména výrobu nových PET lahví "bottle to bottle". Zálohový systém ušetří obcím a občanům externí náklady spojené s úklidem veřejných prostranství, či dotřídňováním separovaných plastů a otevře nové možnosti rozvoje recyklačního průmyslu v ČR.

4. Čekají nás legislativní výzvy, na které stávající systém nestačí

O důvod víc zavést zálohování přináší evropská směrnice o jednorázových plastech. Určuje povinnost pro členské státy zajistit 90 % míru třídění nápojových PET lahví od roku 2029 a také stanovuje obsah recyklovaného PETu v nově vyráběných PET lahvích na 25 % v roce 2025. V EU zatím není jediná země, která by bez zálohování dokázala vytřídit 90 % PET lahví. Současné zavedení zálohování nápojových plechovek nám pomůže splnit i cíl směrnice o obalech a obalových odpadech, tedy recyklovat minimálně 50 % obalového hliníku v roce 2025 (a 60% v roce 2030). Abychom během pěti let dosáhli tak zásadního navýšení recyklace PET lahví a plechovek, potřebujeme stanovit legislativní pravidla nyní. Jinak by průmysl neměl dost času všechny nezbytné kroky provést. Navíc je škoda každého roku, kdy pokračuje plýtvání cennými surovinami, zbytečné výdaje obcí a znečišťování životního prostředí a přírody.

5. Odstranění křížového financování tříděného sběru

Zálohování odkrývá nezdravé křížové financování tříděného sběru a recyklace jiných plastů prostřednictvím PET lahví. Je třeba, aby spolu se zavedením zálohování došlo ke spravedlivé diferenciaci poplatků výrobců podle recyklovatelnosti obalu či výrobku. To povede k potřebnému rozvoji ekodesignu produktů nabízených konečnému spotřebiteli a k rozvoji recyklačních kapacit v ČR. Zároveň se celý systém stane průhlednějším a férovějším.

6. Skutečná cena zálohování, spravedlivý systém

Při zálohování se uplatní spravedlivý princip "znečišťovatel platí". Úspory slovenských měst a obcí na čištění ulic v souvislosti s podstatným snížením množství volně pohozených odpadů (litteringu) v důsledku zavedení zálohování vyčíslila studia IEP [4] na 1,2 - 2,7 mil. € ročně.

Dnes, při neexistenci zálohování se externí náklady spojené se sběrem a likvidací pohozených obalů hradí z kapsy všech daňových poplatníků, tedy i těch, co si nápoje v PET lahvích a plechovkách nekupují. Tyto náklady proplácejí z veřejných financí především obce, správa silnic, dálnic, železnic nebo jsou skryté v stovkách hodin práce dobrovolníků různých nevládních organizací, či zájmových svazů jako jsou ochránci přírody, rybáři či myslivci.

Ze studie nákladů a výnosů zálohového systému (2018) vyplývá, že zálohování v ČR by přineslo úspory za sběr a likvidaci odpadků v hodnotě 199 milionů Kč ročně. Snížení emisí skleníkových plynů díky zálohám vypočítaných pro rok, kdy má být zálohový systém spuštěn, je ohodnoceno na dalších 94 milionů Kč.

Náklady na provoz systému záloh by byly kryty jeho ročními příjmy. Systém totiž vydělává na prodeji čistého a vytříděného materiálu, poplatcích od producentů, popř. i na neproplacených zálohách od zákazníků. Investiční náklady, jako například nákup strojů, by byly také pokryty z ročních příjmů systému v rozložení 4 a více let, v závislosti na velikosti obchodu a počtu nakoupených strojů zpětného odběru. Je však jen na nás, jak k výsledkům studie přistoupíme a výsledný návrh zálohového systému můžeme opřít o názory všech důležitých zahrnutých stran.

7. Zálohování podporuje naprostá většina občanů ČR

Průzkumem veřejného mínění v lednu 2019 bylo zjištěno, že více než 83 procent dotázaných Čechů podporuje zálohování PET lahví a plechovek. Respondenti se domnívají, že by to přinutilo lidi nevyhazovat tyto obaly do přírody nebo do směsného odpadu. Výzkum zároveň vyvrací i mýtus, že by Češi následně snížili třídění ostatního odpadu.

8. Zlepšení evidence nápojových obalů

Díky zálohování bude přesná evidence nápojových obalů uvedených na trh, jakož i vytříděných a skutečně recyklovaných nápojových obalů. Česko tak bude konečně disponovat přesnými daty při určování míry sběru a recyklace těchto obalů. Je třeba brát zřetel také na možnosti nových technologií digitální evidence, jako například „blockchain“, který může tyto i další toky zcela ztransparentnit.

9. Zálohování nezničí tříděný sběr v obcích a městech ČR

Tříděný sběr bude zapotřebí i po zavedení záloh. Nápojové PET lahve a plechovky představují odpad, který je objemný a lehký, takže zabírá hodně místa ve žlutých kontejnerech či směsném komunálním odpadu. Zálohováním se uvolní kapacita pro jiné plastové odpady, hustota svážených plastů bude vyšší, znečištění prostředí emisemi a hlukem ze svozů nižší. To je vedle čistého životního prostředí velká přidaná hodnota především pro obce a občany. Je však důležité dosáhnout i adekvátního nastavení příspěvků výrobců pro pokrytí nákladů spojených se sběrem a recyklací různých plastových odpadů, které dnes nereflktují realitu a obce musejí doplácet na svoz a recyklaci plastových a jiných tříděných odpadů.

Na závěr je důležité zmínit, že nejlepší odpad je ten, který nikdy nevznikne. Proto je nezbytné vzniku odpadu předcházet a vyhnout se zbytečné spotřebě jednorázových plastových obalů, jakými jsou například PET lahve. Zároveň ale musíme vzniklý odpad třídít a recyklovat v co největší míře. Nejefektivnější cestou v případě nápojových obalů je jejich zálohování.

Kontakt: Ing. Ivana Jenerálová, ivana@incien.org
Mgr. Daniel Vondrouš, daniel.vondrous@zelenykruh.cz

Více informací naleznete na: www.zalohujme.cz

Výzvu podporují:

Institut Cirkulární Ekonomiky, www.incien.org
Zelený kruh, asociace ekologických organizací, www.zelenykruh.cz
Greenpeace Česká republika
Arnika
Hnutí DUHA - Friends of the Earth Czech Republic
Aliance pro energetickou soběstačnost
Zachraň jídlo

a další organizace